

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi – Journal of Social Sciences
Cilt / Volume: 2008-2 Sayı / Issue: 17

TÜRKÇE İLK ALFABE KİTABI *NUHBETÜ'L-ETFÂL*'DE TÜRKÇE ÖĞRETİM METODU VE GÜNÜMÜZDEKİ BAZI UYGULAMALAR

Tarık AKSOY*, Zeki GÜREL**

ÖZET

Türkçenin eğitimi ve öğretiminin temelini ilk okuma ve yazma öğretimi oluşturur. İlkokuma ve yazma bütün eğitim hayatının ana unsuru olması nedeniyle önemlidir. Bu nedenle çocukların, yaşamları boyunca başarılı bireyler olarak toplumda yer almaları için iyi bir ana dili eğitiminden geçmeleri şarttır. İlk okuma ve yazma çağındaki Türk çocuklarına Türkçenin öğretimi konusu, Tanzimat Dönemi'nde eğitim hayatımızda yer almaya başlamıştır. *Nuhbet'ül-Etfal* de ilk okuma ve yazma öğretimi açısından dönemin önemli bir kitabıdır. Bu çalışmada, Tanzimat Dönemi'nde yazılmış bir Türkçe öğretimi kitabı olan *Nuhbet'ül-Etfal* ilk okuma ve yazma öğretimi açısından incelenmiş, kitabın değişen eğitim programı doğrultusunda önemi ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nuhbet'ül-Etfâl, ilk okuma ve yazma öğretimi, çocuk edebiyatı

ABSTRACT

Elementary reading and writing is the basis for the instruction and education of Turkish. Elementary reading and writing is crucial in that they are the cornerstone of the entire educational life. Accordingly, it is a prerequisite that children should experience a wholesome education of their mother tongue in order that they will be successful members of the community all their lives. The issue of teaching Turkish to Turkish students at the age of elementary reading and writing started to take place in our educational life during the Tanzimat Period. So, *Nuhbet'ül-Etfal* is a significant book of its time in terms of elementary reading and writing. In this work, *Nuhbet'ül-Etfal*, a Turkish instruction book written during the Tanzimat Period, has been studied from the point of view of elementary reading and writing and it has been attempted to underline the importance of the book in line with the changing educational curriculum.

Key Words: Nuhbet'ül-Etfâl, elementary reading and writing, children's literature

GİRİŞ

İnsan iletişim kurma zorunluluğu taşıyan sosyal bir varlıktır. İletişimin temel araçlarından biri ise dildir. Dil, toplumsal ve kültürel birlikteliği ve

* Bilim Uzm., İzzet Baysal And. Tek. Lis. T. Dili ve Edeb. Öğrt – BOLU tarikaksoy@hotmail.com

** Yrd. Doç. Dr., AİBÜ Türkçe Eğitimi Bölümü - BOLU zekigurel@yahoo.com

devamlılığı sağlamanın yanı sıra bireylerin topluma uyum sağlamasında da çok önemli bir görev üstlenir. Bu nedendir ki özellikle ulus devlet esasına dayalı bütün ülkeler anadili eğitim ve öğretimine büyük önem vermişlerdir.

Türkçe öğretiminin temelleri çok eskilere dayanmaktadır. Ancak tarihî döneme bakıldığında Türkçenin anadili olarak öğretiminden çok, yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili kaynaklar ön plana çıkmaktadır. Özellikle yabancı diller ile Türkçenin mukayesesinin yapıldığı çalışmalar ve iki dilli sözlükler çok önemlidir. Türkçenin ilk okuma ve yazma çağındaki Türk çocuklarına öğretimi konusunun Tanzimat döneminde eğitim hayatımızda yer almaya başladığı görülmektedir.

Türkçenin öğretimiyle ilgilenen araştırmacılar çoğunlukla ilk okuma ve yazma öğretiminin gelişimi üzerinde durmuşlardır. Ancak Türkçenin öğretimi sırasında kullanılan bir ders kitabının yöntem, konu ve metin seçimi incelemesi birkaç örnek dışında yapılmamıştır.

Eğitim tarihimizdeki ilerlemeler kendini Türkçe öğretiminde de göstermiştir. Öğretmen merkezli öğretim anlayışından öğrenci merkezli eğitim anlayışına geçilirken başta ilk okuma ve yazma yöntem ve teknikleri olmak üzere, ders kitapları ile diğer eğitim araç ve gereçleri de gelişip değişmişlerdir.

Ülkemizde Türkçe öğretiminde değişik metotlar uygulanmıştır. Bu metotların çoğu yabancı ülkelere uyarlanmadır. Oysa ülkemizde de Türkçe öğretimi konusunda oldukça özgün ve yetkin çalışmalar vardır. Bu eserlerden biri de *Nuhbetü'l-Etfâl*'dir.

Ülkemizde ilk okuma ve yazma öğretiminde kullanılan yöntemler genel olarak şunlardır:

Harf (alfabe-tesmiye) yöntemi, ses (fonetik-savtı) yöntemi, hece yöntemi, kelime yöntemi, cümle yöntemi, ses temelli cümle yöntemi, bizce ses temelli cümle yönteminin temelini oluşturan aşamalı bireşim tekniği, öykü yöntemi...

Nuhbetü'l-Etfâl, ilk okuma ve yazma öğretimi alanında orijinal bir yere sahiptir. Mekteb-i Tıbbiye doktorlarından Mehmet Rüştü Bey tarafından hazırlanan ve Mehmet Rasih Efendi tarafından yazılan eser ilk Türkçe alfabe kitabıdır. Taş baskısı olan eser H. 1274 (M. 1858) tarihinde İstanbul Çirçir'da bulunan ressam Necib Efendinin litografya atölyesinde Ramazan ayının sonunda basılmıştır.

Doktor Rüştü eserin yazımında Ahmet Cevdet Paşa ve Fuat Paşa'nın *Kavâ'id-i Osmâniye* ve Mehmet Emin Efendi'nin *Tuhfetü'l-Küttâb* adlı eserlerinden yararlanmışır.

Eser, Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane Nazırı İsmail Hakkı Paşa ile Sultan Mecid'e takdim edilir. Padişah, eserin basılması ve yayım hakkının yazarına ait olmasına dair ferman vermiştir.

Doktor Rüştü, kitabının giriş kısmında elifba kitaplarında p (پ), ç (چ), j (ج) harflerinin bulunmadığını, oysa bu harflerin "para, portakal, çarşaf, çorap, ejderha, müjde" gibi kelimelerde kullanıldığını söyleyerek bu harflerin de alfabe

kitabına konulmasını ister. Doktor Rüştü ayrıca vav (و) harfi ile karşılanan o, ö, u, ü seslerini birbirinden ayırmaya yarayan hareketleri (وَوَوَو) eserindeki örnek metinlerde kullanır. Eserde ayrıca Türkçede bugünkü k, g, ğ ve n harflerini karşılayan dört türlü kef (ك) harfi olduğu ve bunların da alfabe kitaplarında yer alması gerektiği belirtilir.

Nuhbetü'l-Etfâl ilk okuma ve yazma öğretimi için yazılmış olsa da öncelikle öğretmenlere yol göstermeyi amaçlamıştır. Kitabın çeşitli yerlerinde çocukların zor anlayacağı konularla ilgili olarak öğretmenlere neler yapmaları gerektiği söylenmekte, bazı uyarılarda bulunmaktadır. Bu uyarılardan yola çıkarak kitabın öğretmenlere yönelik hazırlandığını düşünmekteyiz. Bu uyarılardan bazıları şöyledir:

Pes muĀllim olan ēāt-ı mübtedýye taĀlim ve taĀrýf ešnāsında... (11. sayfa kenarı)

Bundan sonra öğretmen, (okuma yazmaya) yeni başlayana (harfleri) öğretirken ve tarif etme sırasında...

(ab, ic, ök) ا ب ج ك lafiĀlarındaki elifler elif olmayub müteharrik olduĀğıün hemze olduĀğı müntehi Āarafından mübtedýe ifāde ve beyān olması mercūdur. (16. sayfa kenarı)

Ab, ic, ok (ا ب ج ك) kelimelerindeki eliflerin elif olmayıp harekeli oldukları için bunların hemze oldukları öğretmen tarafından (okuma yazmaya) yeni başlayana açıklanması rica olunur.

...ĀibyāniĀ ēihnini taĀĀyyr ve teĀvýĀ itmemek ōuĀuĀlarında tedrýs olunub olunmamasıĀün rā' i ūstādına iōāle kılınmıĀtır. (19. sayfa)

Çocukların zihnini bozup karıĀtırmamak için bu konuların öğretilip öğretilmemesi öğretmene bırakılmıĀtır.

Āınıf-ı ŀāniniĀ ōism-ı evvelinde bulunan ūç ōarfli iki ōarekeliden bed'an altı ōarfli iki ōarekeli kelimelere ōadar ĀıōılmıĀ olduĀunu bi'l-teĀhim tekerrūre riĀāyet olunması mercūdur. (22. sayfa)

... ikinci sınıfın birinci kısmında ūç harfli iki harekeli kelimelerden başlayarak altı harfli iki harekeli kelimelere kadar ĀıkılmıĀ olduĀunun (okuma yazmaya) yeni başlayana anlatılması ve konuların tekrar edilmesi öğretmenlerden rica edilir.

Yukarıdaki alıntılarda görūldüĀü gibi eserde doĀrudan öğretmenlere seslenilmektedir. Ayrıca eserin yazıldıĀı dönemdeki öğretmen merkezli eĀitim anlayıĀı da bunu gerektirmektedir.

Eserdeki Baki, ŀeyh Galip, RūhĀ gibi birĀok ŀaire ait ŀiirlerin çocukların yaĀ seviyelerine uygun olmaması da kitabın bir öğretmen kitabı olmasıyla ilgilidir.

İlkokuma ve yazma kitabının iĀerisinde öğretmenlere yönelik uyarılar olması 1926 yılında toplanan İlk Mektep Kitapları Tetkik Komisyonu'nun Alfabe Kitapları Raporunda "*Elifba kitaplarının iĀinde muallimlere aid birtakım ihtiyarlar bulundurulması muvafik deĀildir*" (Gürel, 1997:69) denilerek eleĀtirilmektedir.

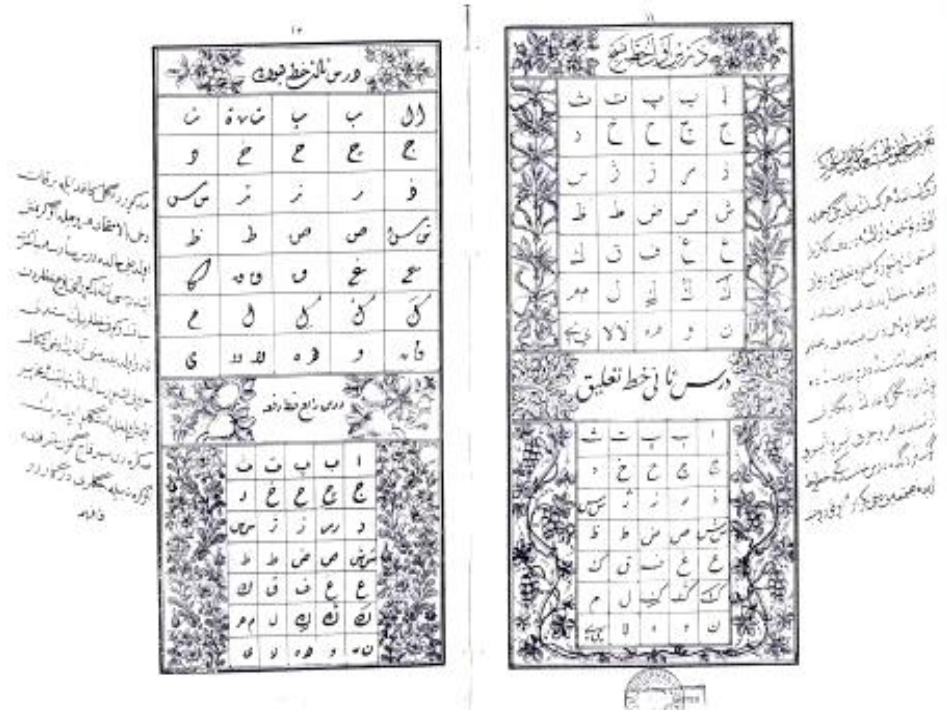
Nuhbetü'l-Etfâl'de dersler şu şekilde verilmiştir:

BİRİNCİ DERS: Bu derste nesih yazısı gösterilmiştir. 35 harf bir çizelgede verilmiştir. (s.11)

İKİNCİ DERS: Bu derste talik yazısı gösterilmiştir. 35 harf bir çizelgede verilmiştir. (s.11)

ÜÇÜNCÜ DERS: Bu derste dîvanî yazı gösterilmiştir. 35 harf bir çizelgede verilmiştir. (s.12)

DÖRDÜNCÜ DERS: Bu derste rika yazısı gösterilmiştir. 35 harf bir çizelgede verilmiştir. (s.12)

Resim 1

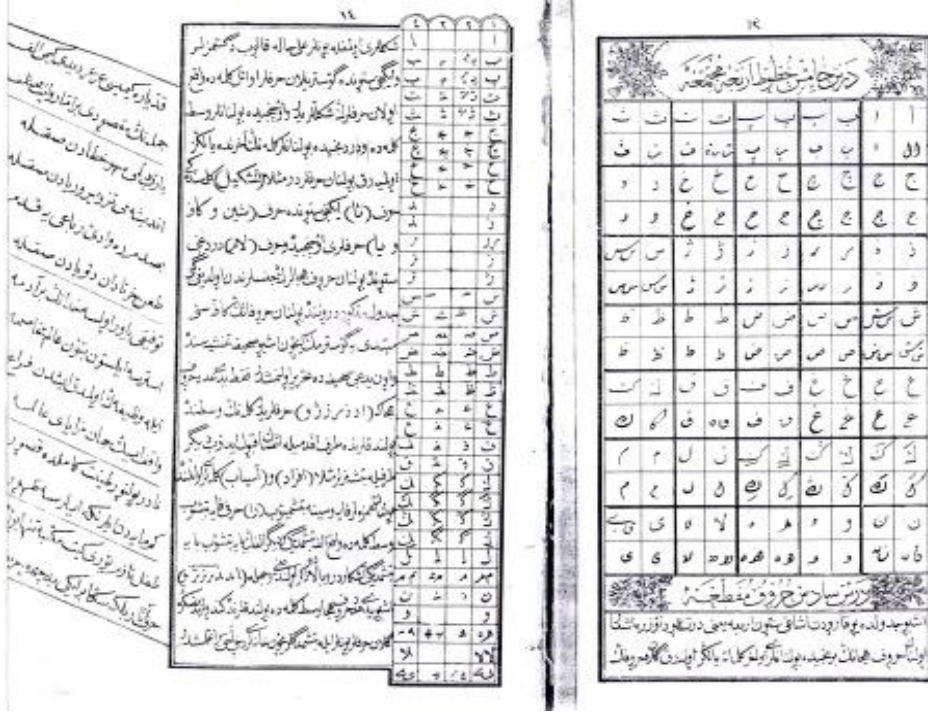
BEŞİNCİ DERS: Bu derste harflerin ilk dört derste verilen yazı çeşitlerindeki şekilleri bir arada gösterilmiştir. 140 harf bir çizelgede verilmiştir. (s.13)

ALTINCI DERS: Bu derste harflerin kelimedeki yerine göre aldıkları şekillere yer verilmiştir. Harflerin bağımsız halleri ile başta, ortada ve sonda yer adlıkları zamanki şekilleri gösterilmiştir. 35 harf bir çizelgede yer almıştır. 124 harf bir çizelgede verilmiştir. (s.13-14)

YEDİNCİ DERS: Bu derste rakamlar tanıtılmıştır. Birler, onlar, yüzler ve binler basamakları gösterilmiştir. (s.15) Bu konu da İlk Mektep Kitapları Tetkik Komisyonu'nun Alfabe Kitapları Raporunda eleştirilmiştir.

SEKİZİNCİ DERS: Bu derste harfler dışında kullanılan bazı işaretler

anlatılmıştır. Üstün (fetha), esre (kesre), ötre (zamme), tenvin, cezm, şedde, medd, nokta ve Türkçe kelimelerdeki o, ö, u ve ü seslerini göstermek için kullanılan işaretler gösterilmiştir. 18 hareke bir çizelgede verilmiştir. (s.15–16)

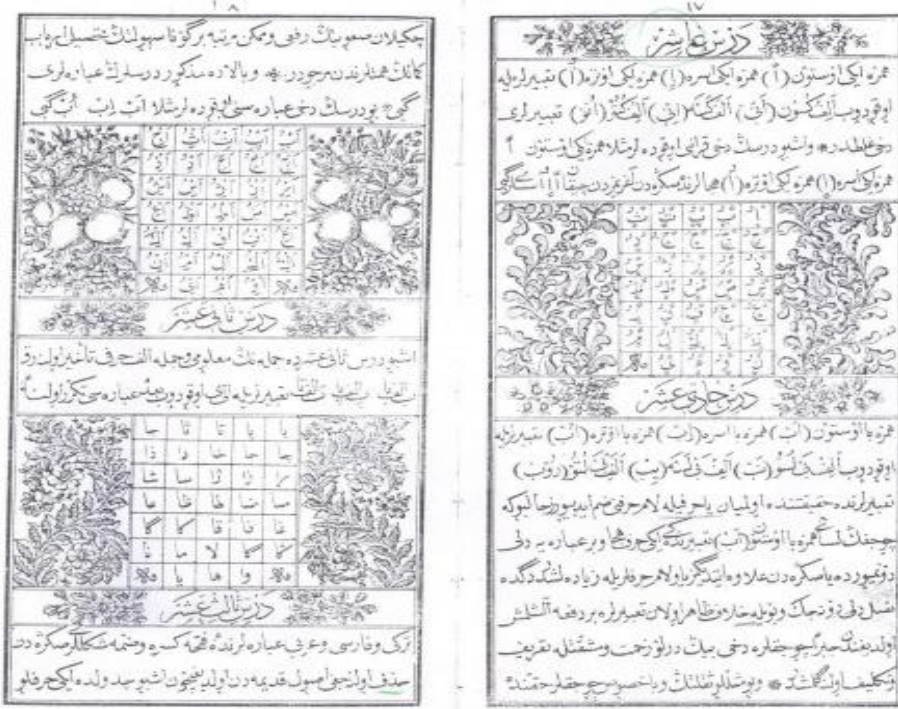
Resim 2

DOKUZUNCU DERS: Bu derste üstün, esre ve ötre kullanımı anlatılmış, sonu seslilerle biten heceler (açık heceler) verilmeye başlanmıştır. Harflerin seslilerle birlikte okunuşları bir çizelgede gösterilmiştir. Lâmelif harfinin harekeli okunuşu olmadığından harf sayısı 34'e düşürülmüştür. 34 harfe üç hareke eklenmiş, 102 hece bir çizelgede verilmiştir. (s.16)

ONUNCU DERS: Bu derste tenvin işaretinin öğretimine geçilmiş, harflerin tenvinli okunuşları bir çizelgede gösterilmiştir. 34 harfe üç hareke eklenmiş, 102 hece bir çizelgede verilmiştir. (s.17)

ON BİRİNCİ DERS: Bu derste sessiz harflerin önüne üstün, esre ve ötre getirilerek heceler kurulmuştur. Sessiz harflerin seslilerle birlikte okunuşları bir çizelgede gösterilmiştir. 34 harfe üç hareke eklenmiş 102 hece bir çizelgede verilmiştir. (s.17–18)

ON İKİNCİ DERS: Bu derste sessiz harflerin önüne a sesi getirilerek heceler kurulmuştur. Sessiz harflerin a sesi ile birlikte okunuşları bir çizelgede gösterilmiştir. Daha önce öğretilen bu konu tekrar edilmiştir. Elif harfi listeden çıkarılmış, 33 hece bir çizelgede verilmiştir. (s. 18)

Resim 3

ON ÜÇÜNCÜ DERS: Bu derste sessiz harflerin önüne med, üstün, esre ve ötre getirilerek heceler kurulmuştur. Sessiz harflerin seslilerle birlikte okunuşları bir çizelgede gösterilmiştir. 136 hece bir çizelgede verilmiştir. (s.18–19)

BİRİNCİ SINIF, BİRİNCİ KISIM: Kelime öğretimine bu dersten itibaren geçilir. Bu derste med, üstün, esre, ötre ve şedde işaretleriyle tek heceli kelimeler oluşturulmuş, örnekler bir çizelgede gösterilmiştir. Bu ders öğretilen kelimeler şunlardır: āb, āt, āc, āç, āz, āò, āl, āv, āh, āy, eb, et, er, es, eş, ek, eñ, eg, el, ev, bit, bir, biz, çil, dil, siz, òır, òız, òıs, kıl, büt, pür, püj, òüz, dur, êul, şum, òul, gül, mül, cell, óabb, óaëë, óakk, óall, êull, rebb, redd, şekk, medd. (s. 20)

İKİNCİ KISIM: Bu derste üç harfle ve bir harekeyle yazılıp iki, üç ve dört sesi karşılayan heceler anlatılmış, örnek kelimeler bir çizelgede gösterilmiştir. Bu ders öğretilen kelimeler şunlardır: òñ, on, ün, un, öz, üz, uz, óc, üç, uc, bād, bār, bās, bāğ, bāl, pāk, pāy, sāl, māh, māl, beyt, berk, baĀz, terk, cevĀ, seyĀ, şayĀ, feyĀ, òabz, meyl, ib, it, bil, pir, tir, çirk, şirk, şıdò, fisò, kiêb, böl, bul, bol, büz, buz, boz, çöl, çul, hor, hun. (s. 20)

ÜÇÜNCÜ KISIM: Bu derste dört harf ve bir hareke ile oluşturulan kelimeler verilmiş, örnek kelimeler bir çizelgede gösterilmiştir. Bu ders öğretilen kelimeler şunlardır: ört, örs, ürk, ölç, tırb, òonc, òurt, kürt, kürk, köşk

(s.20–21)

İKİNCİ SINIF, BİRİNCİ KISIM: Bu derste üç harfle yazılmış iki heceli kelimeler anlatılmış, örnek kelimeler bir çizelgede gösterilmiştir. Bu ders öğretilen kelimeler şunlardır: ādir, ādem, āzin, āiz, āsif, āşif, āfet, ākil, āmir, āmil, ebed, eşer, ecel, edeb, ezel, esed, eger, emel, eòall, ehem, binā, celā, rızā, semā, livā, şifā, ricā, ziyā, ğidā, nidā, ümmet, cübbe, cüşşe, südde, sükker, sünnet, şure, ðubbe, gülle, müddet, (s.21)

İKİNCİ KISIM: Bu derste dört harfle yazılmış iki heceli kelimeler anlatılmış, örnek kelimeler bir çizelgede gösterilmiştir. Bu ders öğretilen kelimeler şunlardır: atlu, atmaò, acdiò, açmaò, ārām, ārzū, azmaò, almaò, aldiò, ayru, rāsiò, rāsim, şākir, šāib, šāim, šāliò, řāhir, řadil, řalim, řaid, ecza, eşref, aĝla, efraò, efzal, ekrem, evsař, devlet, kurak, kuşak, ibrā, ibòa, icrā, iska, imlā, incū, ýmā, civa, sýret, miřad, akkāl, eyyām, cerrāò, óammāl, remmāl, óaffāf, dellāl, faşşāl, fařāl, meddāò, bölük, börek, döşek, düşük, zümürð, řurüř, koruk, kürek, mülük, yürek. (s. 21)

Resim 4

ÜÇÜNCÜ KISIM: Bu derste beş harfle yazılmış iki heceli kelimeler anlatılmış, örnek kelimeler bir çizelgede gösterilmiştir. Bu ders öğretilen kelimeler şunlardır: ābdest, acmaz, ābdān, aòlāò, āşbāz, āşdar, āşmaz, aòmaz, aňmaz, almaz, ebvāb, ebyāz, abyāt, ešvāb, ecdād, esbāb, eřāl,

pervāz, peşkýr, herguş, , iblāğ, itmām, iclāl, iósān, islā, iġlām, iòrār, ifrār, ikrām, mirāş, urguñ, urmaò, örmek, ürmek, oruc, ökce, burma, bozma, öñce, çoşmak. (s. 21)

DÖRDÜNCÜ KISIM: Bu derste altı harfle yazılmış iki heceli kelimeler anlatılmış, örnek kelimeler bir çizelgede gösterilmiştir. Bu ders öğretilen kelimeler şunlardır: bāğbān, sārbān, řāòsun, , òalsun, kārđan, kavrān, mālđār, nārđenk, bulsun, bolsuñ, bölşün, olğun, yorgun, porşuò, çözgün, òuyruò. (s. 22)

ÜÇÜNCÜ SINIF, BİRİNCİ DERS: Bu derste farklı sayılardaki harflerle yazılan üç heceli (harekeli) kelimelere yer verilmiş, örnek kelimeler bir çizelgede gösterilmiştir. Bu ders öğretilen kelimeler şunlardır: ağlamaò, aòşamaò, eğlence, aldatmaò, emekdar, aheste, beñzemek, şāhzāde, feraòñāñ, iftiòār, iktisāb, ciòānpare, sipāriş, sipāhi, şināver, şıyırılmış, òıvrılmış, òırılmış, òurulmuş, mücessem, müretteb, müşerref, müşennaĤ, müfeòðeb, muòarreb, mümeyyiz, müveşşeo. (s. 22–23)

İKİNCİ DERS: Bu derste farklı sayılardaki harflerle yazılan dört heceli (harekeli) kelimeler anlatılmış, örnek kelimeler bir çizelgede gösterilmiştir. Bu ders öğretilen kelimeler şunlardır: aòtersýnās, āsiyāger, alişdırmaò, , ayağından, perverdigār, dānişverān, leřāfetlū, meróamatlū, biraòmaòliò, bıçaòlama, dilsizlik, sipāhyden, şırmalama, firārıları, kirālamaò, minderleri, süngerimsi, müteòākim, müteleêêêê, mücādele, muòāsebe, müşāvere, muĤārefe, muĤāmele. (s. 23)

ÜÇÜNCÜ DERS: Bu derste farklı sayılardaki harflerle yazılan beş heceli (harekeli) kelimelere yer verilmiş, örnek kelimeler bir çizelgede gösterilmiştir. Bu ders öğretilen kelimeler şunlardır: ikrāmlandırma, iósānlarından, temizlenmişler, mülāzımları, seòāvetinden, řabýĤatları, gitmelerinden, leblebicilik. (s. 24)

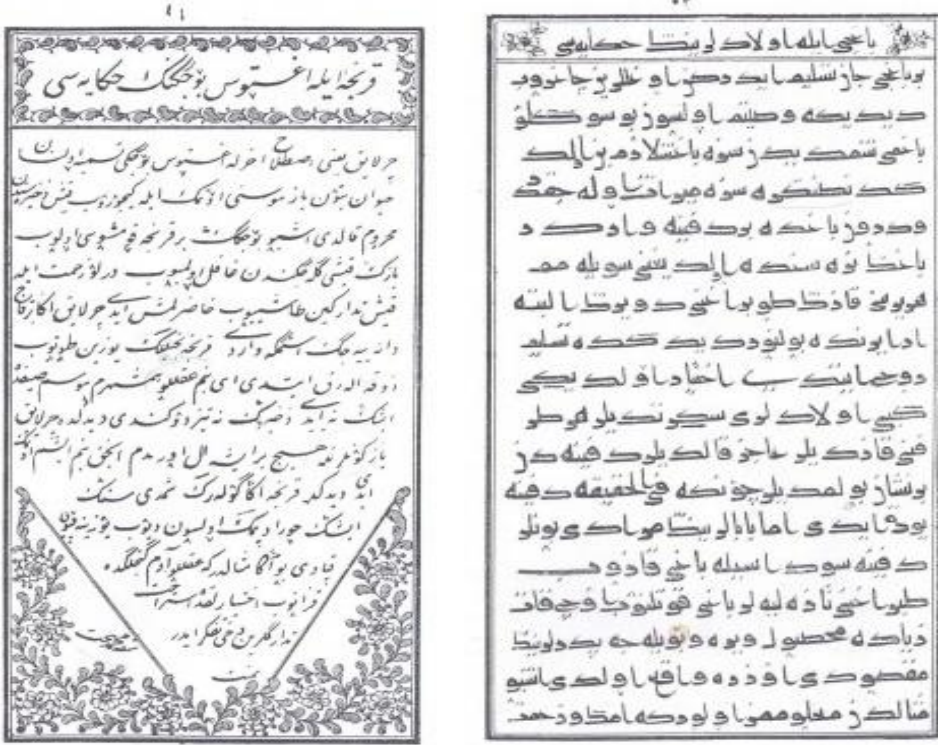
DÖRDÜNCÜ DERS: Bu derste farklı sayılardaki harflerle yazılan altı heceli (harekeli) kelimeler anlatılmış, örnek kelimeler bir çizelgede gösterilmiştir. Bu ders öğretilen kelimeler şunlardır: alıòonlardan, imtiòānlarından, imtişallerinden, temizlendirmeleri, òāzırlanmışlardan, òıvirciòlanması, gösterilmişleri, mülāĤıffaları. (s. 24)

BEŞİNCİ DERS: Bu derste farklı sayılardaki harflerle yazılan yedi, sekiz, dokuz, on ve on bir heceli (harekeli) kelimelere yer verilmiş, örnek kelimeler bir çizelgede gösterilmiştir. Bu derste öğretilen kelimeler şunlardır: òarındaşlarımızı, niğāristānlarından, pertevlendirmelerinden, aşılınmamışları, temāşālandırmalarıñızı, ağaçlıòandırmamaòlarıñızı. (s. 24)

DEĞERLENDİRME

Görüldüğü gibi *Nuhbetü'l-Etfāl* bir Türkçe sevdalısı tarafından yazılıp sadece heves boyutunda kalmayarak oldukça emek verilerek hazırlanmış bir kitaptır. Eserde çocuklar, anlamsız hece yığınlarıyla boğulmamış, tek heceden on bir heceye kadar çıkan kelimelerle Türkçenin öğretimi zenginleştirilmiştir. Ayrıca

çocukların zevkle okuyacakları hikâye ve karşılıklı konuşma metinlerine yer verilmiştir. Bugün için çocuk edebiyatının birer örneği olan bu hikâyelerin eğitici öğretici olmalarına dikkat edilmiştir.

Karıncanın Ağustos Böceğinin Hikâyesi

Bağcı ile Evlatlarının Hikâyesi

Resim 5

Türkçenin eğitimi ve öğretiminin temelini ilk okuma ve yazma öğretimi oluşturmaktadır. İlkokuma ve yazmanın bütün eğitim hayatının temel unsuru olması nedeniyle önemi ortadadır. Bu nedenle çocukların, yaşamları boyunca başarılı bireyler olarak toplumda boy gösterebilmeleri için iyi bir ana dili eğitiminden geçirilmeleri şarttır.

Türkçenin öğretiminde izlenecek yöntem ve tekniklerin belirlenmesinde, hazırlanacak kitaplardaki metinlerin seçiminde, çocukların bedensel, sosyal ve zihinsel yapısı ile dil gelişim özellikleri etkili olmaktadır. Bu yüzden ders kitabı yazımının bilimsel temellere dayanması, çocuk edebiyatının seçkin örneklerini barındırması gereklidir.

Batılı ülkelerin ilk okuma ve yazma kitaplarına baktığımızda bizim kitaplarımızın ne yazık ki çok eksiği olduğu görülmektedir. Avrupa ülkelerinde kitapların, sayıları otuzu geçen ek materyalleri bulunmaktadır. *Nuhbetü'l-Etfâl*'de kitabın içinde yer aldığı söylenen ancak günümüze ulaşmayan 'delikli

kâğıt' adlı bir ders aracı vardır. Bu tek araçtan günümüzdeki dört kitaplık takımlara ulaşılmıştır. Ancak ek materyal olarak daha çok ürüne ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkçenin eğitimi ve öğretiminde eski yıllara göre büyük bir ilerleme kaydedilmiştir. Eğitimde yeni anlayışlar benimsenmiş, ilk okuma ve yazma öğretimine verilen önem artmış, Türk Dil Kurumu bünyesinde Türkçenin eğitimi ve öğretimi çalışma grubu kurulmuş, dört temel dil becerisi ve yeni programla birlikte ortaya çıkan görsel okuma ve görsel sunu üzerine yazılmış bilimsel yayınlar çoğalmıştır. Bu sevindirici gelişmeler ana dili eğitimine verilen önemi göstermektedir.

Uzun yıllar ülkemizde uygulanmış olan "Cümle Yöntemi"ne son verilerek 2004–2005 öğretim yılının başında altı il ve yüz yirmi deneme okulunda, 2005–2006 öğretim yılından itibaren bütün ilköğretim okullarında "Ses Temelli Cümle Yöntemi"ne geçilmiştir.

Türkçede harflerle harflerin karşıladığı ses arasında bir uyum olduğundan bu yöntem Türkçenin ses yapısına uygundur. İlkokuma ve yazma öğretiminin seslerle başlaması, seslerden anlamlı heceler ve kelimeler oluşturularak cümlelere ulaşılması sürecini izleyen "Ses Temelli Cümle Yöntemi" eskiden beri uygulanmakta olan harf (alfabe-tesmiye) yönteminin geliştirilmesiyle oluşmuştur.

ÖNERİLER

- 1) *Nuhbetü'l-Etfâl*'in yazıldığı dönemden günümüze kadar pek çok ilk okuma ve yazma öğretim yöntem ve tekniği geliştirilmiştir. Uygulanacak ilk okuma ve yazma öğretim yöntem ve teknikleri, ülkemizdeki tarihî gelişim göz önünde tutularak, kapsamlı araştırma ve alan çalışmalarıyla belirlenmelidir.
- 2) Türkçenin yapısına uygun farklı ilk okuma ve yazma yöntem ve teknikleri geliştirmek için sürekli bilimsel çalışmalar yapılmalıdır.
- 3) Çalışmamıza konu olan *Nuhbetü'l-Etfâl* eğitim tarihimiz bakımından önemli bir eserdir. Bu nedenle *Nuhbetü'l-Etfâl*'in yazıldığı dönem içerisindeki yerinin ayrıntılı biçimde incelenmesi gereklidir.
- 4) İlkokuma ve yazma öğretimi, Türkçe eğitimi ve öğretiminin ilk ve en önemli basamağıdır. Daha bilimsel, çağdaş ve estetik bir okuma ve yazma öğretimi bu alanda yoğunlaşmayla mümkündür. Bu bağlamda, Türkçe eğitimi ana bilim dalı altında, bir *ilk okuma ve yazma öğretimi bilim dalı* kurulmalıdır. Kurulacak bu bilim dalında, ilk okuma ve yazma öğretiminde takip edilecek yöntem ve teknikler, ders kitapları ve müfredat programları sorunlarına çözüm önerileri üretilecektir.
- 5) *Nuhbetü'l-Etfâl*'in içindeki hikâye ve fabl örnekleri çocuk edebiyatı bakımından önemli metinlerdir. İlkokuma ve yazma öğretiminde çocuk edebiyatından yararlanılması gerekliliği o zaman bile bilinmektedir. Bu sebeple ilk okuma ve yazma öğretimi kitaplarında çocuk edebiyatının seçkin örneklerine yer verilmeli, çocuğun edebiyatla olan ilk teması sağlam temellere

dayandırılmalıdır.

6) Okuma ve yazma öğretmek için hazırlanan ders kitapları, biçim ve içerik açısından bilimsel çalışmaların bir ürünü olmalıdır. Ders kitaplarında, çocukların okuma becerilerini geliştiren serbest okuma parçaları bulunmalıdır.

7) *Nuhbetü'l-Etfâl*, Osmanlı döneminde kullanılan farklı yazı çeşitlerinin yaygın olanlarını da öğretmeyi amaçlamaktadır. Bu sebeple *Nuhbetü'l-Etfâl* günümüzde eski yazıyı okumaya çalışanlarca da kaynak kitap olarak kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- AKYOL, Hayati. **Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri**, Ankara: Kök Yay. 2006.
- AKYÜZ, Yahya. “Resimli İlk Türkçe Alfabe Kitabı ve Okuma Kitabımız ve Türk Eğitim Tarihindeki Yeri” **Millî Eğitim Dergisi**, s. 147, 2000, ss.3–9.
- ARGUNŞAH, Hülya. “Kayseri Doktor Mehmet Rüştü'nün Nuhbetü'l-Etfâl'i”, **Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni, Bildiriler**, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yay, C. 1, 2001, ss. 65-73.
- BAYMUR, Fuat. **İlk Okuma ve Yazma Öğretimi**, İstanbul: Devlet Bas. 1939.
- CEMİLOĞLU, Mustafa. **İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**, Bursa: Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yay. 1998.
- ÇELENK, Süleyman. **İlkokuma-Yazma Programı ve Öğretimi**, Ankara: Anı Yay. 2005.
- DOKTOR RÜŞTÜ. **Nuhbetü'l- Etfal**, İstanbul: Nesib Efendi Destgahı, 1274/1858.
- ERKMEN, Nazan. “Çağdaş Bir Ders Kitabı Nasıl Olmalı? Ders Kitabını Mükemmel Yapan Nitelikler” **Türkiye’de ve Almanya’da İlköğretim Ders Kitapları Sempozyumu**, (Edit. Hasan Coşkun, İsmail Kaya, Jörg Kuglin), Ankara: Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yay.1996, ss.37–47.
- GÖGÜŞ, Beşir. **İlkokullarda Türkçe Öğretimi Kılavuzu**, İstanbul: ME Bas. 1968.
- GÜNEŞ, Firdevs. **Ders Kitaplarının İncelenmesi**, Ankara: Ocak Yay. 2002.
- GÜREL, Zeki. “Çocuk Edebiyatı ve İki Rapor”, **Kastamonu Eğitim**, s. 2, 1997, ss. 63-73.
- KAVCAR, Cahit, Ferhan OĞUZKAN, Sedat SEVER. **Türkçe Öğretimi**, Ankara: Engin Yay. 1997.
- MARSHALL, Julia. **Anadili ve Yazın Öğretimi**, Çev. Cahit KÜLEBİ, Ankara: Başak Yay. 1994.
- MEB. **İlköğretim Türkçe Dersi (1–5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu**, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Bas. 2005.
- ŞAHBAZ, Namık Kemal. **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e (1839-1928) Türkiye’de İlkokuma ve Yazma Öğretimi**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.